

Företagarombudsmannen

Den Nya Valfärden, Box 5625, 114 86 Stockholm, www.dnv.se

PROMEMORIA

Ärendenummer: FO 08-09

Datum: 2008-07-30

Utredare: Micha Velasco

Juice är juice om än i metallburkar

Förevarande fall har Företagarombudsmannen tagit upp på eget initiativ efter att ha uppmärksammat Jordbruksverkets felaktiga handläggning.

Beskrivning av fallet

Den som försäljer dryck i förpackningar som inte ingår i godkänt retursystem riskerar enligt förordningen 2005:220 om retursystem för plastflaskor och metallburkar, att påföras miljöskattavgift.

10 § Konsumtionsfärdig dryck i plastflaska eller metallburk får yrkesmässigt överlåtas eller saluhållas endast om plastflaskan eller burken ingår i ett sådant retursystem som avses i 2 §.

Första stycket gäller inte dryck som huvudsakligen består av mejeriprodukter eller grönsaks-, frukt- eller bärjuice.

I december 2007 genomförde Jordbruksverket (Verket) ett oanmält besök på livsmedelsaffären Abdos Multifood AB (Multifood) och konstaterade att det i lokalen fanns totalt 278 burkar med ananas-, apelsin- och granatäppeljuice.

Jordbruksverket meddelade i beslut att miljöstraffavgift om 5000 kronor skulle påföras då de 278 burkarna inte var anslutna till något godkänt retursystem.¹

Chefen för tillsynsenheten har kommenterat Verkets förfarande med

”Att ordet juice finns på förpackningen innebär inte med automatik att drycken huvudsakligen består av grönsaks-, frukt- eller bärjuice”, dessutom ”...måste alltid en individuell prövning av den aktuella drycken göras”.

Verket har påfört ett antal företag liknande beslut och i dessa inte påstått, än mindre klarlagt att de aktuella förpackningarna inte innehöll juice enligt livsmedelsverkets definition.²

Multifood överklagade inte beslutet. Påförd miljöstraffavgift betalades in den 7 mars 2008.

I ett annat liknande ärende där Verket påfört miljöstraffavgift överklagades beslutet till miljödomstolen.³ I ärendet hade Verket påfört miljöstraffavgift för juiceburkar innehållande granatäppeljuice som inte varit anslutna till ett retursystem. Miljödomstolen konstaterade att granatäppeljuice är en fruktjuice och att Verket därmed saknade stöd för att påföra miljöstraffavgift. Förpackningarna omfattades av undantaget den aktuella förordningen. Denna dom har överklagats till Miljööverdomstolen av Jordbruksverket.⁴

Verket har även i ett tredje fall påfört miljöstraffavgift för samma fabrikat av granatäppeljuice.⁵ Den drabbade företagaren överklagade aldrig beslutet vilket nu vunnit laga kraft. Ärendet ligger för närvarande hos kronofogden.

Sammantaget har Verket för samma juicefabrikat påfört miljöstraffavgifter. Följderna har för de tre drabbade företagen blivit

¹ Beslut den 28 januari 2008, Dnr 91-12593/07, Jordbruksverket. Ett retursystem är en garanti för att dryckesförpackningen återvinns. För närvarande finns fyra av Jordbruksverket godkända retursystem.

² Livsmedelsverkets föreskrifter om juice och nektar, LIVSFS 2003:18

³ Dom i miljödomstolen, Växjö tingsrätt den 2 juni 2008, mål nr M 501-08

⁴ Mål nr M5229-08, Miljööverdomstolen, Svea Hovrätt.

⁵ Beslut den 1 april 2008, Dnr 91-899/08, Jordbruksverket.

Företag 1 – Har fått ett av miljödomstolen upphävt beslut. Domen har överklagats av Jordbruksverket till Miljööverdomstolen.

Företag 2 – Betalade in påförd miljöstraffavgift. Klagandemöjligheten har upphört.

Företag 3 – Betalade inte in påförd miljöstraffavgift. Ett indrivningsärende ligger för närvarande hos kronofogden.

Gällande rätt

Förordningen 2005:220 om retursystem för plastflaskor och metallburkar reglerar hur konsumtionsfärdig dryck måste ingå i ett godkänt retursystem. Undantag görs för förpackningar som huvudsakligen innehåller mejeriprodukter eller grönsaks-, frukt- eller bärjuice.

Legaldefinitionen av juice regleras i LIVSFS 2003:18. De svenska föreskrifterna är baserade på EG-direktivet 2001/112 som reglerar fruktjuice.

För att en dryck ska få kallas juice ska den antingen vara färskpressad eller ha samma egenskaper som färskpressad juice, så kallad juice från koncentrat. Juice från koncentrat produceras genom att det vid pressningen borttas vatten som sedan återförs. För att kunna säkerställa att lika stor mängd vatten återförs som tidigare har borttagits, tilldelas varje fruktsort ett Brix-värde. Det anger den naturliga sockerhalten i en nypressad juice för en viss typ av frukt och indikerar när juice från koncentrat har samma juiceinnehåll som färskpressad juice, det vill säga 100 procent. Ju mer utspädd en juice från koncentrat är desto lägre Brix-värde får den. Omvänt ger ett Brix-värde lika med eller högre än det för frukten åsatta värdet, en högre andel juicekoncentrat i den färdiga juicen. Granatäppeljuice har Brix-värde 12. Om en återskapad granatäppeljuice har minst Brix-värde 12 så motsvarar den färskpressad juice vad gäller fruktsockermängd. Socker får inte tillsättas. Granatäppeljuicen i det aktuella fallet innehar Brix-värde 13. Det betyder att den aktuella juicen är gott och väl uppfyller den svenska definitionen för juice.

Möjligheten för Jordbruksverket att påföra miljöstraffavgift regleras i miljöbalken (1998:808) 30 kap 1 §. Avgiftens belopp beror på hur många enheter som bjudits ut till försäljning.

I förordning (1998:950) om miljöstraffavgifter regleras beloppen för miljöstraffavgifterna. För denna typ av överträdelse påförs miljöstraffavgifter om 1000 kronor till 50 000 kronor beroende på hur många otillåtna förpackningar som funnits till försäljning.

Enligt 13 § förordning (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken är Jordbruksverket tillsynsmyndighet och ska ta beslut om miljöstraffavgift.

Företagarombudsmannens bedömning

Förevarande fall innefattar påförande av straff i form av miljöstraffavgifter. En grundläggande straffrättslig princip är att straff ej får påföras utan stöd i lag.

Företagarombudsmannen anser att Jordbruksverket missbrukat sina befogenheter att förelägga straff. Jordbruksverket har valt att i strid med förordningens ordalydelse påföra miljöstraffavgifter. Dessa straffavgifter har i flera fall sedermera underkänts av miljödomstolen. Jordbruksverkets agerande har drabbat ett flertal företag. För de företag som inte har överklagat de felaktiga besluten finns det endast en liten möjlighet att få tillbaka sina pengar. Det är om Jordbruksverket återkallar sina meddelade beslut. Något sådant har Jordbruksverket inte gjort trots att en dom vunnit laga kraft i vilken Jordbruksverkets påförda avgift underkänts.

Företagarombudsmannen är kritisk till Jordbruksverkets tillvägagångssätt. Myndigheten har tolkat lagtexten i strid med den direkta ordalydelsen. Det framgår inte hur urvalet av de kontrollerade butikerna har gått till. Företagarombudsmannen noterar att en majoritet av de kontrollerade butikerna är små butiker, ofta familjdrivna företag belägna i hela landet.

Jordbruksverket har givits möjlighet att kommentera Företagarombudsmannens utredning. I kommentaren redovisar Verket inte vad som föranlett de felaktigt påförda miljöstraffavgifterna. Jordbruksverket har inte heller klarlagt huruvida felaktigt påförda avgifter kommer att betalas tillbaka.

Om företag drabbas av felaktigt påförda miljöstraffavgifter försämras företagarklimatet. En myndighet måste följa lagar och förordningar och ska inte göra egna tolkningar som skadar företagen. En myndighet måste ha rutiner för att misstag inte begås och dessutom ha rutiner för återgång av felaktiga beslut.

Om inte ens myndigheter klarar av att tolka gällande föreskrifter och regler bör reglerna förenklas. Om en myndighet påför straff utan giltig grund, i lag eller annan författning, riskerar förtroendet för rättsstaten att försämrats. Företagarombudsmannen är ombud i ett av de aktuella ärendena och kommer fortsätta att arbeta för att de felaktigt påförda avgifterna ska återkallas och i förevarande fall betalas åter till företagen.

Företagarombudsmannen, en del av Den Nya Välfärden, verkar för ett bättre företagarklimat i Sverige. Företagarombudsmannens huvudsakliga uppgift är att ge uppmärksamhet och publicitet åt konkreta exempel på brister i företagarklimatet. Företagarombudsmannen har en styrelse bestående av företagare, ekonomer och publicister som på ideell basis leder verksamheten. Företagarombudsmannen genomför utredningar både på eget initiativ och efter anmälan. Anmälare kan vara företagare, politiker, journalister eller andra samhällsmedborgare som har reagerat på fall där företagande försvaras på grund av brister i lagstiftning, föreskrifter eller myndighetsutövning.